

CULTIVAREA SUCCESULUI ARTISTIC LA ELEVII DOTAȚI

Tatiana Bularga, dr., conf. univ., USARB

Development of gifted pupils' artistically success. The article puts in the value the role of personal and logistical resoucers in order to establish the dimensions of the implementation in the artistic education the system of special curriculum provisions for an training provided within the children's artistic education. Is proposed the description of key-positions, thought in such a way, to settle down the elaboration of effective curricular pieces for the development of children with special artistic potential and will help teachers to orient themselves in planning and organization of the musical educational process in an effective way on the basis of some new pedagogical visions on the unique personality of each child.

Key words: *artistically succes, individual potential, gifted children, child's personality.*

Problema valorificării potențialului dotațiilor și promovării lor prin sistemul acțiunilor direcționate, efectuate în cadrul instituțiilor speciale de învățământ (școlile de muzică/arte pentru copii) rămâne, deocamdată în afara preocupărilor teoretice și praxiologice ale cercetătorilor naționali, ceea ce, în mod indirect, duce la pierderi considerabile din partea societății.

Eventualul curriculum pentru instruirea/educarea copiilor de vârstă școlară în cadrul învățământului muzical complementar (școlile de muzică/arte pentru copii) în Republica Moldova (în continuare RM) ar constitui un document de politică educațională care va reflecta o nouă paradigmă educațională în sfera învățământului muzical-artistic. Scopul curriculumului, așadar este de a orienta cadrele didactice în proiectarea și organizarea procesului educațional în instituțiile de învățământ muzical complementar într-un mod sistemic și eficient, în baza unei noi viziuni pedagogice asupra personalității inedite a fiecărui copil și potențialului individual al acestuia.

Prezentul proiect propune un șir de poziții reglatoare pentru elaborarea eventualului Curriculum al educației copiilor (elevilor) în cadrul învățământului muzical complementar (6-16 ani) în RM. Setul de documente elaborate în baza Proiectului dat va putea conține: ghidul de implementare a curriculumului, recomandări didactice, ghidul de proiectare didactică de lungă și scurtă durată, curriculumuri disciplinare.

La baza elaborării pozițiilor reglatoare sunt puse principiile educației copiilor înaintate de UNICEF și drepturile copiilor, printre care cel central este *principiul unicității fiecărui copil și dreptul la realizarea potențialului individual în condiții favorabile.*

Cadrul de învățământ artistic (școlile de muzică/arte pentru copii), de educație/instruire este definit drept unul destinat elevilor de vârstă școlară și în unele cazuri, de prezența la copii a capacităților excepționale – și copiilor de vârstă preșcolară. De aceea, procesul educațional organizat în instituțiile respective de învățământ trebuie să varieze în dependență de particularitățile specifice perioadelor de vârstă: preșcolară, școlară timpurie, preadolescentă.

Raportarea procesului educațional la particularitățile vârstelor desemnate rezidă în: crearea unei atmosfere comunicative interpersonale (profesor-elev, elev-elev) adecvate și favorabile în acest sens; proiectarea și organizarea acțiunilor educaționale în dependență de necesitățile vârstei concrete și particularitățile psihologice și individuale ce va asigura atingerea performanțelor de către elevi; informarea tuturor cadrelor didactice implicate în procesul educațional despre specificul influențelor pedagogice în legătură cu fiecare vârstă din cele desemnate.

Necesitatea elaborării unui curriculum pentru educația elevilor în cadrul învățământului muzical-artistic este determinată de: schimbările și progresele parvenite la nivel mondial în domeniul proiectării procesului educațional în toate sferile (învățământul de cultură generală, liceal, special, complementar preuniversitar, universitar); redefinirea rolului

educației muzicale complementare în realizarea potențialului individual artistic al copiilor; rezultatele recente ale cercetărilor în domeniul educației muzical-artistice ale copiilor, în problema valorificării potențialului individual.

Știința educației moderne situează în centrul actului didactic *subiectul* – persoana irepetabilă a fiecărui copil ca figură centrală a demersului educațional, și nu obiectul – materia de studiu ca centru al actului de predare-învățare. Ideea se înscrie în *Filosofia științelor educației moderne*. Accentul se fixează pe formarea/crearea/edificarea personalității copilului și nu pe învățarea/însușirea unei discipline de studiu, ca scop în sine.

Cu deosebită acuitate transpare această problemă educațională strategică în cazul *copiilor cu capacități deosebite* într-un domeniu sau altul, inclusiv în domeniul muzical-artistice. Or, tocmai în acest domeniu manifestarea predispozițiilor/inclinațiilor cu grad ridicat deasupra nivelului mediu se poate produce în mod deosebit de vădit, dacă sunt respectate condițiile necesare. Copiii dotați și supradotați au nevoie de o atenție specială în scopul valorificării adecvate a potențialului lor creator. În multe țări (SUA, Japonia, țările europene) există programe la nivel național de depistare, instruire și promovare socială și culturală a acestei categorii de copii. În anul 2005 Guvernul RM, de asemenea a demarat Programul „Copii dotați”, care stabilește planul activităților orientate spre „crearea condițiilor optime de dezvoltare și manifestare a capacităților intelectuale ale elevilor dotați din învățământul preuniversitar.

Drept principiile – cheie ce stau la baza elaborării reperelor date au servit pozițiile *Convenției privind drepturile copiilor*, înaintate de ONU, dintre care putem evidenția dreptul fiecărui copil la o viață demnă și sănătoasă, iar educația efectuată la nivel instituțional constituie unul dintre elementele acesteia.

Pe temeiul dat se impune de a revizui conținuturile și formele educației muzicale a copiilor în învățământul artistic, care ar corespunde noilor dimensiuni ale reformei curriculare la nivel național și mondial.

Principiile didacticii generale care se află la baza elaborării curriculumului educației muzicale a copiilor în cadrul învățământului complementar (școli de muzică/arte pentru copii): principiul centrării procesului educațional pe copil; principiul învățării active; principiul educației integrate (transdisciplinaritatea experienței copiilor); principiul interacțiunii dintre participanții procesului educațional (personalitatea profesorului – individualitatea copilului).

Reieșind din aceea că activitatea educațională în cadrul învățământului muzical-artistice are trăsăturile sale specifice este oportună corelarea valorilor curriculumului educației muzicale a copiilor în cadrul învățământului complementar cu principiile specifice educației muzicale: pasiunii; intuiției; corelației educației muzicale cu viața; unității educației, instruirii și dezvoltării muzicale; „de la practică la teorie”.

Scopul general al cadrului de învățământ muzical complementar. Educația muzicală complementară a elevilor de vârstă școlară și în unele cazuri preșcolară urmărește scopul valorificării potențialului muzical-artistice al fiecărui copil/elev, dezvoltarea individualizată a capacităților respective, formarea la copii/elevi a culturii muzicale necesare persoanelor inițiate în domeniul muzical-artistice.

Valorificarea potențialului individual muzical-artistice al elevilor presupune identificarea adecvată a capacităților elevilor și dezvoltarea lor ulterioară eficientă.

Pentru a descifra noțiunea de cultură muzicală vom apela la structura acesteia propusă de autorii curriculumului școlar la Educația muzicală (E. Coroi, A. Borș, S. Croitoru, I. Gagim)²: interesul și dragostea pentru arta muzicală; deprinderile de percepție muzicală, de ascultare și auzire, de simțire și trăire a muzicii; deprinderile muzicale practice, de interpretare

² Educația muzicală. Curriculum școlar/ E. Coroi, A. Borș, S. Croitoru, I. Gagim. Chișinău: Cartier, 2000.

vocală și instrumentală a muzicii; volumul anumit de cunoștințe; creativitatea muzicală; gustul muzical elevat; reflecția despre muzică, aprecierea muzicii din punct de vedere valoric.

Obiectivele educației muzicale complementare a copiilor: formarea și susținerea la fiecare copil a imaginii bune de sine; identificarea adecvată a capacităților fiecărui copil, sferei/domeniului de manifestare a acestora (interpretarea instrumentală, interpretarea vocală, forme de creație muzicală); identificarea înclinațiilor elevilor (preferințelor elevilor pentru acel sau alt tip de activitate muzicală); crearea atmosferei comunicative favorabile pentru manifestarea oportună și degajată a copiilor; stimularea capacităților creative a elevilor; sprijinirea elevilor în atingerea performanțelor; dezvoltarea abilității de a relaționa productiv cu colegi și profesori.

Totodată, este necesară specificarea obiectivelor specifice domeniului muzical, care se constituie dintr-un bloc de cunoștințe, capacități și atitudini, după cum urmează: cunoașterea mijloacelor de expresie muzicală – elemente constitutive ale imaginii muzical-artistice; cunoașterea sferelor principale de expresivitate muzicală (cântecul, dansul, marșul) și trăsăturilor lor specifice; cunoașterea conținutului noțiunilor de sintaxă și punctuație muzicală; cunoașterea formelor muzicale și a specificului acestora; cunoașterea bazelor armoniei; cunoașterea curentelor, stilurilor componistice; cunoașterea specificului muzicii naționale și universale; dezvoltarea capacităților de percepere adecvată și profundă a muzicii; dezvoltarea capacităților de interpretare expresivă și performantă instrumentală și/sau vocală a muzicii; dezvoltarea generală a complexului dotării muzicale; dezvoltarea interesului stabil pentru domeniul muzical-artistic și în special pentru tipul anumit de activitate, adecvat dotării fiecărui copil; cultivarea gustului artistic elevat; dezvoltarea competenței de apreciere valorică a creațiilor muzicale; cultivarea sensibilității artistice și estetice.

Specificul strategiilor de predare – învățare. Învățământul muzical complementar operează cu un sistem de forme și strategii tradiționale centrate pe necesitatea dezvoltării aprofundate a potențialului muzical al copiilor. Opțiunea profesorilor în legătură cu instruirea/dezvoltarea/educarea copiilor în instituțiile de învățământ muzical complementar trebuie să se sprijine pe principiile trasate anterior și urmărind atingerea obiectivelor scontate de prezentul document.

Specificul activității cadrelor didactice în învățământ muzical complementar. Activitatea specialistului în problema vizată ține de instruirea/educarea elevilor dotați/supradotați muzical în cadrul învățământului special muzical-artistic (școli de muzică/arte pentru copii). Specificul activității profesorului elevilor dotați și supradotați constă în necesitatea depistării, sprijinirii și stimulării elevilor înzestrați cu capacități superioare, în grupurile omogene, eterogene și în formele individuale de lucru.

Deseori, în contextul vizat apare întrebarea: care trebuie să fie gradul dotării a însuși profesorului de instrument muzical, de cor, de canto, de discipline teoretice, implicat în instruirea/educarea elevilor înzestrați cu un potențial aptitudinal ridicat? În legătură cu acest aspect optăm pentru poziția conform căreia un educator bun nu trebuie să aibă, în mod obligatoriu, un grad ridicat al dotării muzicale/al talentului pentru muzică (acesta constituie doar o însușire dezirabilă), ci trebuie să știe să identifice, să valorifice, să dezvolte înzestrarea discipolilor săi, să dispună de calitățile comportamentale care vor facilita atingerea obiectivelor educaționale. De asemenea, e nevoie a preciza că finalitățile specifice, care vor urma, sunt generice pentru toate disciplinele promovate în cadrul instituțiilor de învățământ muzical complementar.

Analiza studiilor de referință în literatura de specialitate ne-a permis să formulăm **competențele și însușirile eficiente ale profesorului** pentru elevii dotați muzical, după cum urmează:

Sub aspectul competențelor profesionale profesorul elevilor dotați trebuie: să fie competent în domeniul artei muzicale, în acel compartiment pe care îl promovează; să fie facilitator al procesului instructiv-educativ; în acest context se impun următoarele funcții/competențe: a) crearea și menținerea în cadrul grupului de elevi a atmosferei

comunicative pozitive; b) utilizarea flexibilă a timpului și programului de învățământ atât în cadrul orelor de curs, cât și în afara acestora, în dependență de necesitățile, interesele, aptitudinile speciale și particularitățile psihologice generale ale elevilor.); să identifice adecvat aptitudinile elevilor; să știe să colaboreze efectiv cu părinții elevilor dotați; să fie capabil a diagnostica și a rezolva dificultățile de adaptare la procesul educațional al elevilor cu necesități muzicale speciale; să utilizeze creativ și individualizat activitățile muzicale și tehnologiile educaționale; să aibă abilități de proiectare a programelor individualizate de studiu, centrate pe necesitățile personale ale elevilor dotați muzical; să conștientizeze problemele speciale ale elevilor dotați muzical/talentați pentru muzică; să fie capabil să încurajeze elevii în dificultate și să acorde adecvat recompense pentru succes.

Din punctul de vedere al însușirilor personale profesorul ce activează în cadrul complementar de învățământ trebuie: să se deosebească printr-o independență a gândirii; să fie empatic (intuiție și anticipare); să dispună de flexibilitate personală; să fie democratic, respectuos față de unicitatea fiecărui elev; să fie entuziast, să fie creativ, inovativ; să fie punctual, responsabil și perseverent față de activitatea sa; să exerseze un comportament atent, amabil, politicos, sociabil.

Atitudini dominante: interese diversificate ce țin de domenii variate ale artei, culturii, științei; deschidere față de tendințe, idei noi; atitudine interesată față de performanțele elevilor; opțiunea pentru învățământul dezvoltativ-formativ; opțiunea pentru instruire/educație diferențiată; necesitate internă de cunoaștere și autoperfecționare continuă.

Parteneriatul educatorilor în procesul integrațional de dezvoltare muzicală a copiilor. Instituțiile de învățământ muzical complementar (școlile de muzică/arte pentru copii) se ocupă de formarea orientată a copiilor în domeniul concret: interpretare instrumentală sau vocală. Este extrem de importantă pentru crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea elevilor stabilirea dintre educatorii inițiați în acest proces a relațiilor de parteneriat: cadrele didactice în instituțiile de învățământ complementar, părinții, cadrele didactice în instituțiile de învățământ de cultură generală. Toți educatorii trebuie să fie informați despre capacitățile (potențialul) copilului și să aibă o viziune unică asupra modului de dezvoltare a acestuia.

BIBLIOGRAFIE:

1. Babii, V. Teoria și praxiologia eficienței educației muzical-artistice. Chișinău: Ed. Elena V.I., 2010.
2. Bularga, T., Identificarea copiilor dotați artistic: abordări teoretico-praxiologice/ Educația artistică în contextul mediului social-cultural al sec. al XXI-lea. Bălți, 2014, p. 30-34.
3. Bularga, T. Inovaționaia universitetskaia konceptia podgotovki ucitelea dlea vospitania muzikalino-odarennih detei. Istoria sovremennosti. Muzikalinoie obrazovanie na postsovetskom prostranstv. B: Materiali mejdunarodnogo simpoziuma, Kursk-Permi, 2014.
4. Educația muzicală. Curriculum școlar/ E. Coroi, A. Borș, S. Croitoru, I. Gagim. Chișinău: Ed. Cartier, 2000.
5. Stănescu, M.-L. Instruirea diferențiată a elevilor supradotați. Iași: Ed. Polirom, 2002.
6. Jigău, M. Copiii supradotați. București: S.A. Știință și Tehnică, 1994.
7. Nicola, I. Tratat de pedagogie școlară. București: Ed. Didactică și Pedagogică, R. A., 1996.
8. Pavelcu, V. Psihologie pedagogică: Studii. București: Ed. de Stat Didactică și Pedagogică, 1962.
9. Pavelcu, V. Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1982.
10. Roco, M. Creativitatea individuală și de grup: Studii experimentale. București: Academia de științe sociale și politice, 1979.
11. Roșca, Al. Aptitudinile. București: Ed. Științifică, 1972.